

EGYENLŐSÉG

Szerkesztőség és kiadóhivatal:

ZSIDÓ FELEKEZETI ÉS TÁRSADALMI HETILAP.

Előfizetési feltételek:

Budapest, VI., váczi körút 23.

SZERKESZTI

Egész évre házhoz küldve . . . 8 frt.--

Félévre 4 " --

Negyedévre 2 " .

hová minden küldemény intézendő.

SZABOLCSI MIKSA.

Egyes szám ára 16 kr.

MEGJELENIK MINDEN VASÁRNAP.

Tartalom : Osztálykülönbségek. Palágyi Lajostól. — A pozsonyi rabbigyűlés. (Két czikk.) — Philippsohn Lajos. — Visszásságok. (Válasz az ó-budai főrabbi válaszára.) Kohn Mihály, kerületi rabbittól Monoron. — Az albertainai ker. rabbi levele. — Hirsch Solomon, az Amerikai Egyesült-Államok követe. — Daemonok közt. Az Egyenlőség elbeszélése. — Előfizetési felhívás. — Hetinaptár. — Hazai hírek. — Külföldi hírek. — Szerkesztői üzenetek. — Hirdetések.

Osztálykülönbségek.

Az oly siralmasan jobblétre szenderült jogászbál példája mutatja, hogy a hejehujás jó kedvéről egykor oly híres Magyarországon ma holnap már mulatni sem fognak tudni. Egy pár comttese, néhány szál bárókisasszony, meg egy néhány dupla előneves eladó kis tündér ott járja a tánczot, egynéhány czimeres romlatlan ősi származású fiatal gavallérral. A nagy tömeg pedig bámul, sütkérezik az arisztokraczia nagy fényében s csak titkon mer ily magasrangu társaságban ásitozni. Hja ! az arisztokracziát ünnepegni kell, az arisztokraczia hölgyeivel gyarló plebejus mulatni nem merészelhet.

Amilyen volt a legutóbbi jogászbál képe, oly látmány tárul elénk az ország minden részében. Amolyan influenzás farsangot élünk, csakhogy ez az influenza már évek óta grasszál a magyar társadalomban.

Hallatlan, hogy hova fejlődött Magyarországon az egyes osztályok, kasztok, felekezetek, klikkek közti ellentét, s mennyire idegenedtek el egymástól a nemzetet alkotó különböző körök. Minden osztály légmentesen igyekszik magát elzárni a másik osztálytól. Egyik lenézi a másikat. A kinek véletlenül egy össel többje van, lenézi azt, ki — óh a boldogtalan! — ezt az egy öst nélkülözni kénytelen. Az »y« gyűlöli és megveti az »i«-t. A kilencz águ korona legfeljebb leereszkedik a hét águhoz.

S a „felsőbb“ osztályok gőgje átharapódzott más osztályokra is. A ki nyolcz szobás lakásban lakik, lenézi azt, akinek csak hét szobája van. Az ugynevezett »patricius« polgárcsaládok megvetik a bevándorolt jövevényeket. Már ma holnap odajutunk, hogy az a vak kódis, ki néhány éve részesül rendőri oltalomban, arisztokrata fölénynyel tekint le majd az új koldusra.

Mig így fokról-fokra sülyed, hanyatlík, elzüllík a magyar társadalom s minden osztály egymást lenézi, csaknem valamennyi osztálya versenyez egymással abban, hogy lenézzék azt az osztályt, mely első rangot foglal el: a szellemi munkásosztályt. A szellemi munkásokat minálunk versenyezve vetik meg úgy a főrangúak, mint a „patriciusok“, úgy a nyolcz, mint a négy szobával bírók, úgy a kilencz, mint a hét águak. Mert a szellemi munkának minálunk nincs értéke.

S ennek az áldatlan, terméketlen, lelketölő osztályharcznak az az eredménye, hogy ime már mulatni sem tudunk!

Ha társaságban vagyunk nagy finyásán körültekintünk nem tola kodott-e valahogy közibénk „nem ide való elem.“ Különösen az orrokat nézzük, nem görbül-e valamelyik veszélyesen. A zsebeibe is szeretnénk egy-két pillantást vetni, melyikben van több pénz? S azok az ártatlan szende, báránytekintetű naiv kisasszonykák is mintha tánczosaik kiválogatásánál nagymamai

„praktikus ész“ árulnának el! Milyen ügyesen tudnak fáradtak lenni, ha a tánczos ifjuur rangja, pozíciója, vagyoni helyzete nem felel meg igényeiknek!

Báltermeink országszerte társadalmunk miniatúr képét nyújtják. Ilyen szaggatott rendetlen elemekre bomló, egymást meg nem értő, egymást ignoráló az egész magyar társadalom.

Tévednek, akik azt hiszik hogy az osztályok közti ellentétnek egyik vagy másik osztály fizeti meg az árát. Amely társadalmi kört egy másik társadalmi kör befogadni nem akar, az különválík s magának új kört alkot. Ez az új kör hasonló arisztokrata göggel elutasít magától egy újabb kört, mely ismét újabb csoportosulást idéz elő. De mindegyik fönn áll, s bár a másiktól mellözve és lenézve, mégis tőle telhető diszt fejt ki. Az osztályok közötti ellentét tehát egyik osztálynak sem árt. Megélnék az arisztokraták magukban s a polgárok is külön körükben. Az áldatlan harcban csak egy a vesztes: — a nemzet.

Mert igazi élet ily viszonyok közt nem fejlődhetik ki. Igazi tehetség oly országban nem érvényesülhet. Igazi közvélemény ily kiforratlan elemek között nem keletkezhetik. Igazi hatalma a szellemnek ily szellemtelen osztályoknál nem lehet. Igazi súlylyal az egész nemzet nem bírhat.

Nem arról van szó, hogy egy talán alantabb álló osztály, egy talán magasabban álló osztályba jutni iparkodnék. Magunk is elitéljük az oly elemeket, melyek szüntelenül csak azon fáradoznak, hogy „felsőbb atmoszferákba“ hatoljanak. Nem is kérjük az arisztokracziát, hogy nyissa ki szalonjait a polgári osztály számára. S nem is kérjük mind e két osztályt, hogy karolja fel a szellemi munkásokat. Nem egy osztálynak a másokra való jutása a cél, hanem valamennyi osztálynak egybeolvadása, testvérisülése. A közös kultúra legyen az, mely egyesítse a különböző rétegeket, hogy együtt működjenek a műveletlenek felvilágosítása, az elhagyottak emelése, a társadalmi bajok gyógyítása körül. A nagy társadalmi munkában, mely a korra vár, szükség van az erők egyesülésére. A mit minden osztály külön-külön nem csak, hogy

meg nem javít, hanem még elront, azt egyesült erővel könnyen megváltoztathatja.

A zsidóság ismételten és határozottan vallja és hirdeti, hogy nem más osztályba jutni a célja, hanem az, hogy más osztályokkal együtt terjeszsze a műveltséget. Van a zsidóságban annyi erő, szellem, vagyon, hogy más felekezetek nélkül is társadalmi érintkezést fejtsen ki.

Ha mulatni akar, jogászbál nélkül is mulathat. Midőn az osztályellentétek láttára mégis fájdalmasan van érintve, ez csak azért van, mert belátni kénytelen, hogy a nemzetben egészséges társadalmi viszonyok ilyen állapotok mellett ki nem fejlődhetnek.

Palágyi Lajos.

A pozsonyi rabbi-gyűlés.

— Két czikk. —

Nem egy maró leleplezést tartalmazott a kerületi elnökök által m. év nov. hó 26-án a vallás- és közoktatásügyi miniszternek átadott emlékirat. A támadás azonban dehogy hántotta annyira az orthodox közvetítő bizottságot, mint az emlékirat azon kijelentése, hogy a kongresszusi párt hozzájárul bármilyen egységes országos szervezethez, mely felekezetünknek és hitközségeinknek az autonóm jogkörben való szabad fejlődését és vallásunk kulturmissiójának teljesítését lehetségessé teszi.“ Ez a kijelentés annyira megijesztette az orthodox közvetítő bizottságnak különben nem könnyen zavarba hozható elnökét, hzgy egy időre elvesztette minden rugékonyságát, elréműlt, kétségbeesett.

Mit! — szólhatott megrémülve az agyafurt ember — az ellenpárt lerakja előttem a fegyvereket!? Hisz akkor én győztem, hisz akkor nekem végem van! Husz év óta a háborunak köszönhetem létjogomat; bajt, vést hirdettem orthodoxaimnak, és nem egyszer „mentettem“ meg őket a gonosz „neologok“ karmaik közül. És hogy ez a háboru mennél tovább tartson, hogy a védelem üzlete mennél többet hajtson, keresztül vittem, hogy rabbijaim aláírták, miszerint a neologok egészen más felekezetet képeznek. Mert csak a háboru az élet, a béke halál

énnekem. És ime jön az ellenfél és kijelenti, hogy nem bánja, diktáljam én a feltételeket, készítem el én a szervezeti javaslatot, előre kijelenti, hogy elfogadja, ha benne lesz, miről végre magam is azt állítom, hogy benne kell, hogy legyen. De hisz Uram Istenem, ez azt jelentené, hogy vége a háborúnak! azt, hogy nincs több értelme a községek felizgatásának és a kincseket érő jelszó, hogy „veszedelemben a tórah, oda az igaz orthodoxia, ha pénzt nem küldtök megmentésére“ elveszti erejét; feladatomból mindössze abból állana, hogy készítessem el a javaslatot, azok a rettenetes neologok elfogadják és én bezárhatom boltomat, beállhatok török dervisnek, vagy lengyel csodarabbinak!

Maga az orthodoxpárt, vagy legalább annak komoly része, mely rég szégyelli vezetésének országosan ismert üzelmét, őszinte örömmel fogadta a fordulatot, mely a felekezet rég nélkülözött egységét engedi remélni, amivel karöltve járna a pártot annyiszor kompromittált vezetésnek pusztulása is, de gondolkodóba ejtette a kerületi elnökök fennemlített kijelentése Reich Ignác leg hatalmasabb támaszait is. Vannak, kik az odanyujtott testvéri jobb elfogadására gondoltak, de vannak viszont olyanok is, kik most még határozottabb szakadásra szánták el magukat, azok t. i. kik Reich Ignácczal együtt a béke helyreállása esetén semmiségükbe süllyednének vissza, míg most nagyhangú vezetők és tanácsadók.

A tétlenség és némaság talán még tovább tartott volna az orthodox táborban, ha Reich Ignác, pártjának — hogy is nevezzük hamarjában? — basi-bozsukjait nem kezdte volna mozgósítani. Reich Ignác legfőbb támasza ugyanis a chaszidizmus és a csodarabbi kultusz, melynek karjaiba már évekket ezelőtt vetette magát, de a mely az igaz orthodoxiára nézve sokkal nagyobb veszedelmet jelent, mint a legszélsőbb reform, mely az orthodoxiához hozzá nem fér. Reich a chaszidizmust mindenütt portálja, és számos, befolyása alatt álló oly községbe is bevitte, hol kaftánt és straimlit sohasem láttak, de ahol most veszedelmesen tért foglalnak. Reich ezzel az orthodoxiát egy századdal dobta vissza a sötét múltba, de ezzel mitsem törődött. A chaszidizmus vad fogatával

keresztül gázolt az orthodoxok komoly és tiszteletreméltó törekvésein, falhoz szorította vele minden számbavehető, csak az orthodoxia javát akaró ellenvéleményt és az orthodoxiát magát, anélkül, hogy ez észrevette volna, mindig mélyebbre vitte belé a chaszidizmus posványába.

Hogy hogy játssza ki Reich a csodarabbiakat a komoly orthodox papok ellen, ennek illusztrálásául, had álljon itt a következő eset:

Csak a múlt évben történt, hogy több előkelő orthodox rabbi fontos megbeszélésre gyűlt egybe Reich Ignác irodájában. Zivatar készült Reich ellen, ki, mint a kísértetek a tetragrammatontól úgy fél mindentől, mi csak távolról hasonlít a — beszámolóhoz. A rabbik közt, ezek nem csekély meglepetésére, ott volt a Galicziából importált munkácsi rabbi is, kit Reich Ignác hozatott a gyűlésre és ki chaszid hivei közt nagy csodarabbi hírében áll.

Az értekezés megindult és megindult az eles kritika is Reich eljárása ellen, mire felemelkedett a munkácsi „giter jid“ és zagyva nyelvén ilyenképen szólott a megijedt gyűléshez: „Rabojszaj! az mesich et hánt gekimmen, etech dem jid du (Reich Ignácra mutatva) ba der hand genimmen in et árán gegangen cinem in etn gezugt: Melech mesich! der jid du zoll zitzzen czi dán rechter zát, vorn der jid du hot maczel gevén kol jiszóel! in far dem jid du haty ier kan derecherecz, rabojszaj?“ a mi emberi nyelven így hangzanék: „Uraim, ha ma jönne a messiás, kezénél fognám ezt az embert (Reicht) és bemen... zozá és így szólnék: Messiás király! ez az ember itt üljön jobboldon, mert ez az ember megmentette egész Izraelt! és ti, uraim, nem vagytok respektussal ezen emberrel szemben? A rabbik, köztük volt a pozsonyi főrabbi is, elhallgattak, egyik sem akarta magát kitenni annak, hogy a munkácsi szent bepiszkolja, esetleg pósé Jiszóélnak mondja, inkább némák maradtak és Reich győzedelmesen került ki a hinárból.

És Reich Ignác ezt az elemet kezdte mozgósítani, és ezt óhajtott gyűlésre összehívni a fővárosba, a mi meg is történt volna, ha elejét nem veszi a három papból (pozsonyi, nagyváradai és verbói) álló kuratorium, mely a

mult évben Reich Ignác fölötti felügyelésre választatott meg és ha még idejekorán rabbigyűlést nem hív egybe, mely a mult héten tartott meg a magyar haza hajdani fővárosában, Pozsonyban.

[Folytatása a jövő számban.]

Philippsohn Lajos.

Óriási közönség jelenlétében ment végbe Philippsohn Lajosnak, a század egyik legnagyobb zsidó tudósának és írójának temetése. Különösen Németország minden tájáról érkeztek küldöttségek és hitközségi képviselők, és még többen jöttek volna, ha az influenzza nem akadályozza őket. A magdeburgi küldöttség sem indulhatott el, mert mint a rabbi táviratából kitűnik, a tagok az utolsó pillanatban estek a bajba, mely Németországban komolyabb alakot öltött, mint nálunk. Képviselve volt a Deutsch-Isr. Gemeindebund is. Az Alliance Israelite is menesztett küldöttséget Bonnba. Képviselve volt továbbá a bonni egyetem theologiai tanári-testülete és a hallgatók kara is; a középiskolák, valamint a hatóságok is.

A gyászbeszédet követő napon, több mint ezer levél és sürgöny érkezett, és ezeknek száma folytonosan gyarapodik.

Ott maradtak a temetésig a boldogult fiai, kik még életében érkeztek Bonnba. Philippsohn Márton dr., a történész, Alfred, a bankár, Albert, Schliemann társa; megjelentek még Philippson vejei is.

A koporsonál Frank dr. Rajna m. kölni rabbi mondott gyászbeszédet. Utána Kayserling M., az elhunyt veje szólalt fel. Következett dr. Kohn Tobias, ki szintén veje volt a boldogultnak; majd dr. Kohn bonni rabbi szónokolt. A temetőben dr. Neumann Ede nagykanizsai rabbi, Philippsohn unokájának (dr. Kayserling leányának) férje beszélt.

A mi Philippsohn Lajos lapját, az Allgemeine Zeitung des Judenthums illeti, a család szeretné ugyan, ha a lap megszűnnék megalapítójával együtt, de a kiadók ezt ellenzik, s valószínű, hogy tovább is meg fog jelenni. Az ez évi első számot még a boldogult szerkesztette.

A folyóíratra vonatkozólag lapunk egy barátja a következőket írja nekünk:

„Ötvenhárom évig szerkesztette Philippsohn az »Allgemeine Zeitung des Judenthums« című hetilapot. Nagyon bajos a mai kor fiának elképzelni, minő hihetlen hatást gyakorolt e lap megindítása idejében, minő sóvárgással várták pl. hazánkban is, egy-egy számát, minő áhitattal olvasták irány-cikkeit, minő esemény számba ment minden nyilatkozata, és minő mesés nimbuszsal volt a szerkesztő neve körülveve.

Ha valakiben az Allgemeine levelezőjét sejtették, úgy tekintették, mint valami magasabb lényt s még a lap olvasója is különbnek tartotta magát minden egyéb hitfelénél.»

Philippsohn műveinek sorozatát következőkben közöljük:

De internarum humani corporis partium cognitione Aristoteles cum Platonis sententia comparata (1830.) — Philosophorum veterum usque ad Theophrastum doctrina de sensu (1830). — Podalizius, vagyis Aristoteles mint természettudós és orvos (1832). — Spinoza Benedek élete és jelleme (1832). — Ezechiél drámájának. »Kivonulás Egyiptomból« és idősb Philonak »Jerusalem« cz. műve töredékeinek fordítása. — Hogy vesztették el a zsidók polgárjogukat a keleti- és nyugati római birodalomban (1832). — Israelitisches Predigt und Schul-Magazin (3 köt. 1834—1836). — Siolah, hitszónoklatok gyűjteménye (1834—1858). Saron, novellák (6 köt., 1844—1858). — A biblia, szöveg és fordítás képekkel (1858). — Pentateuch és haftorah. — Zsoltárok fordítása. — Haftorah fordítása és magyarázata. — Mózes öt könyvének népszerű kiadása. — Hittani kis káté (1845). — A zsidó történelem és liturgia kis kátéja (1846). — Hoffmann államtanácsos statisztikus tévedései (1847). — Szónoklatok (1847). — Korszerű hangok és hangulatok (1849). — Izr. énekkönyv (1855). — Szónoklatok a hitetlenség ellen (1856). — Hat felolvasás (1860). — Uj izr. imakönyv (1865). — Kimerítő hittan (1860—1865). — A társadalom vallása (1866). — Szepphoris és Róma, regény (1866). — Tirado Jakab, regény (1867). — Világmozgató kérdések. — A trónvesztettek, szomorújáték (1869). — Az első zsidó zsinat jellemzéséhez, az Üdv tanácsa (1870). Emlékkönyv az 1870—71 iki háborúról német zsidók számára (1871), Évezredek áradataiból, elbeszélések (1872—73), Főiskolák a zsidóság tudományai számára, Vallásos eszmék fejlődése a zsidóságban, kereszténységben és Islamban (1878), Izr. hittan (1878).

Ezenkívül számtalan kisebb nagyobb cikket irt Philippsohn úgy saját lapja, mint más folyóiratok és közlönyök számára.

*

A pesti izr. hitközség január 1. kelettel a következő részvétiratot intézte dr. Kayserling M. hitszónokhoz, ki mint ismételten említettük, veje volt a boldogultnak:

„Fajdalomtól meghatva értesültünk a gyászhierről hogy nagyrabecsült apósa, főtisztelendő dr. Philippsohn Lajos rabbi ur meghalt.

A megrázó halálessettel szemben nem lehet egyesek feladata, hogy a nagy veszteség mérvét és horderejét teljesen méltassák. »Israel egy bölcs vezérének elhunytakor mindnyájan gyászolunk.«

A boldogult dicsőséges életének és műveinek népünk törtélmében fényes lap van biztosítva. A bol-

dögüt hallhatatlan érdemei hitfelekezetünk felvirágzása terén, a modern zsidóság kulturtörékvések terén aratott maradandó becsű sikerek, nemes szellemének mindenkor megújuló erővel létesült termékei elenyészhetlen örökei maradnak a hálás népnek, melynek becsületét örömet és bajait annyira szíven hordotta.

Fogadja főtisztelendő ur, valamint b. neje és családja, kik a drága halott szívéhez oly közel állottak — a legmélyebb részvét kifejezését az alulírott hitközség részéről, melynek kebelében kegyelettel őrzik majd Philippsohn Lajos dr. emlékét.

Budapest, 1890. jan. 1-én.

A pesti izr. hitközség előjárósága:

Goldziher Ignác
titkár.

Wahrmann Mór
elnök.

Visszásságok.

(Válasz az ó-budai főrabbi ur válaszára.)

»A meddig »országos törvény« nem szentesíti a kuriai joggyakorlatot, addig mulasztást követnénk el, ha lelkiismeretünk fölé helyeznők a kuria ítéletét.« Ezen szavakkal véli az ó-budai főrabbi ur leghathatósabban ad absurdum vezethetni azon állításon, hogy a kuriai elváltató ítélet jogerőre emelkedése után és a rituális válólevél kiadása előtt fogamzott gyermek „az országos törvények“ értelmében mint »törvénytelen« származású irandó be az anyakönyvbe. Csodálkozva kérde: hol van azon »országos törvény«, mely a kuriai ítéletet a »get« erejével ruházná fel?

Nyilatkozata feleletre késztet:

Előre kell bocsátanom nekem is, hogy nem szorultam a főrabbi ur felvilágosítására, mert, miként ezen lapok mult évi 45. számában ennek kifejezést is adtam, nagyon jól tudom azt *már régen*, hogy a magyar törvényhozás által szentesített, a zsidó házassági ügyekre vonatkozó törvény nem létezik. Helyettesítik ezt a házassági nyilt parancs, az udvari kancellári rendelet, különféle miniszteri rendelet és kuriai döntvények. Hogy mindezek »törvény« erejével bírnak, azt bizonyítja azon körülmény, hogy a bíróságok »ítéleteik« alapjául veszik és hogy maga a vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter ur ö nagyméltósága 11510 (és nem miként tévesen szedve volt 15510) számú magas rendeletében „érvényben lévő“ állami jogszabályoknak nevezi őket.

„Érvényben levő állami jogszabályok“ és „országos törvény“ közt pedig, hacsak az ember szörzsált hasogatni nem akar, aligha van és gyakorlat tekintetében egyáltalán nincs különbség!

„Apró kellemetlenségeknek“, melyektől egyébiránt nem is igen kell tartani, nevezi a főrabbi ur a kuriai elváltató ítélete jogerőre emelkedése után fogamzott gyermeknek »törvényes« származású beírásának következ-

ményeit. Alljon itt, azok kedvéért, kik nem ismerik, a btkv. 60. §-a:

„Egy hónapig terjedhető elzárással és 300 forintig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő azon anyakönyvvezető, a ki az állam törvényei szerint érvényes házasságból született gyermeket — noha a körülményt tudta — az anyakönyvbe mint az állam törvényei szerint törvénytelen be nem jegyz, vagy viszont a törvénytelen gyermeket törvényesnek jegyzi be.“

Ugyan kötelezzen le az ó-budai főrabbi ur azáltal, hogy megismerteti velem azon »a magyar törvényhozás által szentesített«, a zsidó házassági viszonyokra vonatkozó »törvényt«, melyre ezen §-t alkalmazhatni. — Daczára annak, hogy nincs „a magyar törvényhozás által szentesített“ a zsidó házassági ügyekre vonatkozó „törvény“, vannak „országos törvény értelmében törvényes“ zsidó házasságok és „országos törvény értelmében törvényes származású“ izraelita gyermekek s ha az ó-budai főrabbi ur illetékes helyen megkérdezi, bizonyára megmondják neki, hogy a kuria jogerőre emelkedett ítélete után fogamzott gyermek nem tartozik ez utóbbiakhoz.

Én részemről a főrabbi ur azon állításával szemben, hogy: „A meddig „országos törvény“ nem szentesíti a kuriai joggyakorlatot, addig mulasztást követnénk el, ha lelkiismeretünk fölé helyeznők a kuria ítéletét“, azt állítom, hogy: azon rabbi, ki meghajolnék az országos törvény előtt ott, hol ez valamely *valóban* „sarkalatos“ vallási elvvel merő ellentétben állana, nem érdemes arra, hogy Isten szavát hirdesse; de nem tekintem sarkalatos vallásbeli kérdésnek azt, vajjon N. N. „országos törvény értelmében“ „törvényes származású-e vagy sem“ és nem számítom az „apró kellemetlenségek“ közé a 300 forintig terjedhető pénzbírság fizetését és egy hónapra terjedhető elzárását.

„Hol van azon „országos törvény“, mely a kuriai ítéletet a „get“ erejével ruházná fel?“ kérde a főrabbi ur. Igenis van, — habár, fájdalom, azon kellemetlen helyzetbe hoz, hogy az országos törvényt tiszteletben *nem tarthatjuk* —, ilyen országos törvény, vagy ha jobban tetszik, kuriai döntvényen alapuló miniszteri rendelet. Idéztem. Hála gróf Csáky igazságszeretetének, felvették abba a 3. pontot is, mely azt mondja, hogy: a rabbit kényszeríteni nem lehet, hogy vallása alapelvei ellen vétsen; mert ha utána jár, megmondhatják az ó-budai főrabbi urnak saját hivei, hogy elűdjének a hivatalban mily nehéz állapota volt Eötvössel szemben azért, mert az országos törvény előtt meg nem akart hajolni, és egy kuriai ítélettel elválasztott asszonyt, kinek férje a válólevelet ki nem akarta adni (ha jól emlékszem így volt az eset) nem akart újabb házasságra bocsátani.

Ami pedig az ó-budai főrabbi urnak „szolgai meghajlásról“ és „vallásunk szent érdekei megrovásáról“ mondott elég széphangzású frázisait illeti, legyen meggyőződve a tiszt. kartárs ur, hogy vallásunk érdeke legalább is oly szent előtttem, mint előtte, vegye tudomásul, hogy

volt elég férfi bátorságom arra, hogy midőn egy kuriai ítélettel elváltattam a nő panaszt emelt ellenem, hogy dacára annak, „hogy házassági akadály az országos törvény értelmében nem létezik“ ujabban kötendő házasságát hirdetni nem akarom, magának a miniszternek azt válaszoljam: *nem tehetem, mert vallásom tiltja*. Pedig akkor még nem volt a szabadelvű Csáky gróf a miniszter, még nem létezett azon rendelete, mely azt mondja: a papot kényszeríteni nem lehet, hogy vallása alapelvei ellen vétsen.

Hihet az ó-budai főrabbi ur saját szemeinek, amidőn aláírásomat látja, de olvassa el még egyszer azt, mit irtam, és ne akarja elferdíteni annak értelmét. Nem helyeselttem én a kuriai döntvény következményeit, hanem rámutattam egy abból származható visszásságra!

Végül még egy tévedés helyreigazítása. Tévedtem! Nem kell a rabbinak összeütközésbe jönni saját lelkiismeretével. Oda írhatja a megfélemlítő rovatba az általam idézett § szavait: „*az állami törvények értelmében törvénytelen*“, miből ki fogja olvasni a zsidó pap, hogy az anyakönyvvezetőt valamely, a zsidó vallás szabványai-val meg nem egyező „országos törvény“ kényszerítette ezen kifejezés használására, a bíró pedig azt, hogy a rabbi tiszteletben tartja az „országos törvényt.“

Részemről ezen vitát befejezettnek tekintem.

Monor, 1890. január 6-án.

Kohn Mihály,

kerül. rabbi.

*

Ugyan e tárgyhoz az alberti-irsa kerületi rabbittól a következő levelet vesszük:

Tekintetes Szerkesztő Ur!

Engedje meg, hogy ama sokat vitatott tárgyhöz, — melyre az e helyen általam ismertetett Deutsch-féle válási eset adott alkalmot és a mely most azon visszás helyzetet hozza napvilágra, melyet a m. kir. Curia ítélete válási esetekben szül — én is hozzászóljak és igénytelen bár, de mindazonáltal a gyakorlati életben rabbikra nézve hasznos szolgálatot tehető egyéni nézetemet nyilváníthatassam.

Az ó-budai főrabbi ur, Klein Gyula dr., a curiai ítéletet — mely rendesen akként hangzik, „hogy ha X. férj vonakodnék Y. nejeinek 15 nap alatt a válólevelet átadni, vagy pedig Y. nő vonakodnék azt elfogadni, az esetben ezen ítélet fog válólevél gyanánt tekintetni“ — lelkiismereti kényszernek tekinti, mely csak arra szolgál, hogy visszás helyzetbe hozza a rabbikat, mert feltéve azt az esetet, hogy egy A. nevű férj jogerőre emelkedett curiai ítélettel kimondott elválása után nejeivel ismét kibékül, együttél vele és e nő esetleg egy B. nevű gyermeket szül, Klein Gyula dr. ur szerint a gyermek a rabbi által törvényesnek irandó az anyakönyvbe, minthogy a rituális válás még nem ment végbe. Ezzel szemben t. barátom, Kohn Mihály monori ker. rabbi ur tévesnek nyilvánítja az ó-budai főrabbi ur nézetét és azt állítja, hogy az oly rabbira, ki a Curia elváltató ítélete jogérvényre emelke-

dése után fogamzott gyermeket mint törvényes ágyból származottat anyakönyvvelé, a hatóság kimondaná a bünt. törvényk. 254. §-ában és az 1879. évi XI. t.-cz. 60. §-ában kiszabott büntetést.

Hát mitévők legyünk? ha beírjuk a gyermeket törvényesnek, összeütközésbe jövünk a bünt. törvénykönyvvel, ha pedig beírjuk törvénytelennek, akkor ismét összeütközésbe jövünk saját lelkiismeretünkkel? Azt hiszem, mint mindenütt, ugy ez ügyben is a legczélszerűbb a középutat választani. És itt megvallom, hogy én a gyakorlatban eddig is ezt az eljárást követtem és felsőbb helyen nem fogásoltatott ki. Ha a m. kir. Curia a házasságot felbontottnak mondja, de az illető házaspár rituáliter elváltatva nem lett, az esetben — mert bármennyire iparkodik is az ó-budai főrabbi ur bebizonyítani, hogy a Curia ítélete nem törvény és nem kötelező, tagadhatlan, hogy a vall. és közoktatásügyi m. kir. miniszter ur 1889. évi 11510. sz. alatt kelt rendeletében tisztán és világosan kimondja, hogy a Curia által nevezett módon hozott ítélet „az érvényben levő jogszabályok szerint kötelező és a házasfelek törvényesen végkép elváltaknak tekintendők“ — a házassági anyakönyv »Jegyzet« rovatában ez irandó be. »Ezen házasság, a m. kir. Curia ennyi és ennyi sz. a. hozott ítélete értelmében felbontatott ugyan, de az illető férj nejeinek a válólevelet még nem adta át.« Ha azonban később a házaspár rituáliter is elvált, ugyanazon jegyzetben utána irandó, »az X-i rabbinátus közvetítése által ezen házasság »get« álfal felbontatott.«

Ha azonban az ó-budai főrabbi ur által említett eset forog fenn, hogy egy egyházilag nem, de curiai ítélet alapján igenis elvált házaspárnak gyermeke születik, akkor bizony-bizony a gyermeket törvénytelennek kell beiktatni, azonban a rabbi a születési anyakönyv »Jegyzet« rovatában ugyancsak megjegyzi, hogy a vallás értelmében ez a gyermek törvényes.

Ez — szerintem — a helyes eljárás, amidőn azon alternatíva előtt állunk, hogy vagy a törvénytelen, vagy pedig a lelkiismerettel összeütközünk.

Egyébiránt abban teljesen igaza van az ó-budai főrabbinak a monori rabbi urral szemben, hogy miniszteri rendelet nem országos törvény. Minthogy pedig az ó-budai főrabbi bevallja, hogy az 1889. évi 11510. sz. miniszteri rendeletet nem ismeri, nem tartom feleslegesnek fel-
említeni, hogy ezen miniszteri rendelet egy a nagykörösi izr. anyakönyvvezető által a miniszterhez válásügyekre vonatkozó négy rendbeli kérdésére adott válaszából áll, de melyet a megye közönsége »előfordulható esetekben a miniszteri rendeletben foglalt kijelentésekhez leendő alkalmazkodás végett« Pestmegye valamennyi izr. anyakönyvvezetőinek kiadta.

Alberti-Irsa 1890. január 7,

Büchler Zsigmond.

kerül. rabbi.

Hirsch Solomon.

Envoy Extraordinary and Miniszter Plenipotentiary of the United States of America.

A fentebbi czimet viseli az Észak-Amerikai-Egyesült-Államok követe, ki néhány nap óta időzik Bécsben és megjelenésével legnagyobb figyelmet keltett Ausztria fővárosának legelőkelőbb köreiből. Az Egyesült-Államok bécsi követe miniszter-kollegája tiszteletére diszlakomát rendezett, melynek folyamán Hirsch ur őszinte ünneplésnek tárgyává lett különösen a jelenvolt zsidók részéről.

Hirsch Solomon, egyike hazájának legjobb szónokainak, kinek szava viszhangra talál az Egyesült-Államokban mindenütt.

Szegény szülők gyermeke és alig 15 éves korában Würtenbergből Amerikába került hol jelenleg 35 év óta tartózkodik. Saját erejéből óriási fáradozással küzdötte fel magát és 1864-ben már czég tagja volt a Fleischer-Mayer és Tsa. nagykereskedő-czégnek Portlandban (Oregon), s még most is működik a czég kebelében. Az évek mulásával Hirsch Salamon olyannyira közkedvelté lett, oly nagy mértékben nyerte meg polgártársainak bizalmát és szeretetét, hogy beválasztották magasrangu állami hivatalokba, többször volt szenátor és egy ízben megtisztelték még a szenátus elnökségével is. A követ jelenleg 50 éves, deli alakja, előkelő magatartása, megnyerő modora, melyben harmonikusan egyesülnek öntudat és szerénység, a nélkül, hogy legkisebb nyomait mutatná az Európai felcseperedett »nagy urak« fitogtatási hajlamainak, részére biztosítják mindenkinek rokonszenvét, akivel csak érintkezésbe lép. Sűrű fekete körszakál környezi arcát, tüzes szemei elárulják életbölcsejét, dús tapasztalatait, nemes gondolkodásimódját. A hivatásszerű szónok és politikus higgadtan és nyugodtan beszél és csak akkor ragadtatja el magát hevétől, ha a zsidóság érdekeiről van szó. Dr. Bloch képviselő, a kinek alkalmá volt jeles hitsorsosunkat üdvözölni, örvendő hallhatta a követ ama nyilatkozatát, hogy hiven ragaszkodik a zsidósághoz, melynek fiának vallotta magát mindenkor, nemcsak bensejében, hanem nyilvánosan bárkivel szemben is.

Hitének, meggyőződésének nyílt és szabad bevallása nemcsak, hogy meg nem fosztotta őt az általános becsüléstől, hanem még inkább növelte tekintélyét a polgárság körében. A magas porta külügyi minisztere annak idején fogadva Hirsch Salamon bemutató látogatását, kijelentette, hogy nagyon örül neki, hogy a zsidó vallásu diplomatát üdvözölheti az Egyesült-Államok követeként, és maga a szultán még nyomatékosabban fejezte ki kegyét, melylyel a zsidó követet palotájában fogadta. Megemlítjük, hogy Hirsch Salamonnal Bécsbe érkezett szeretetreméltó neje, valamint Ella, Mary és Clementina bájos leányai is. Egyetlen fia, Hirsch Sanford Portlandban maradt. Az Egyesült-Államok követe mintaképe ama férfiaknak, kik nagyou jól tudják összeegyeztetni zsidó voltukat a legnagyobb polgári kitüntetésekkel, dicséretére válva hivata-

luknak és méltóságuknak a nélkül, bogy lemondának öseiknek dicső vallásáról.

Ö. W.

TÁRZA.

DAEMONOK KÖZT

— Az „Egyenlőség“ elbeszélése. —

IV. FEJEZET.

A község bolondja.

A mint Adler távozott, a rabbi kinézett az ablakon s meglátva egy a ház előtt elhaladó alacsony termetű, zömök embert, lekiáltott:

— Reb Harsl!

— Parancsol, rebbe?

— Jőjjön fel.

— Nincs létrám.

— Ej, hát a lépcsőre kerüljön.

— Sietek már.

Harsl benyitott a rabbihoz.

— Mit parancsol, rebbe, szólt? Talán két ember hiányzik a minjához; na érek én kettőt; legalább mikor evésről, ivásról van szó, kiteszek magamért, de még másik kettő helyett is . . . Az igaz, hogy imádkozni egyért sem igen szoktam, hahaha.

— Nagyon tréfás, de most komoly dologról van szó.

— Komoly dolog? Hát az micsoda?

— Miczvát (nemes cselekvést) kell gyakorolnunk.

— És reám akarja bizni?

— Vidám embernek inkább akad jó gondolata.

— Na, gondolataim szoktak lenni, csakugyan!

— Kisegethet a legnagyobb zavarból.

— Ha tudom, szivesen. Hogyne!

— Maga a község bolondja . . .

— Tulajdonképen nem vagyok én bolond, hanem csak rátóti ember, a rátótiak pedig nem bolondok — csak reájuk fegják a bolondságokat. Apám sammesz volt, nagyon okos sammesz, mondhatom . . .

— Tudom, tudom! de most . . .

— Ezt meg kell hallgatnia, rebbe. Nagyon érdekes! Egyszer vett az apám egy háromlábú fazekat, letette a vásár közepére és így szólt hozzá: „Néked három lábad van, nekem csak kettő. Nézzük, ki ér haza hamarabb!“ Azzal utczu neki vesd el magad, hazafutott és azalatt ellopták a lábat.

— Jól van jó, de ez nem tartozik a dologhoz, hiszen . . .

— Igen, aztán egyszer egy zsák borsót kellett lehoznia a hegyről, de minthogy nehéz volt a teher, hát felnyitotta a zsákot, hogy hát hadd guruljanak le a borsószemek maguktól.

— De kérem . . .

— Hát azt hallotta, mikor egyszer annyira megtetszett neki a holdfény, hogy egy hordó belsejét bekente szurokkal, aztán bevárta, míg a hold belésütött, akkor meg gyorsan beszögezte a hordót, s megörült neki, hogy befogta a hold fényét.

— Bohóság!

— Az sem utolsó dolog, mikor egyszer keresztbe tartva a hosszú sétabotját nem fért be egy kapún, hát dühében visszafordult.

— De már igazán . . .

— Hát mikor egyszer kora reggel templomba kellett szólitania az embereket, aztán látta, hogy mily szép sima fehér hó esett az éjjel, nem akarta elrondítani a fehér leplet, nem akart reálépni, hanem két emberrel vitette magát körül a faluban.

A rabbi már alig birt türelmetlenségével. A község bolondja egyremásra folytatta adomázását, míg csak így nem kiáltott fel a rabbi:

— Akar-e száz aranyat szerezni?

Harsl hirtelen elhallgatott: majd meg dadogva kérdé:

— Száz aranyat?

— Annyit mondtam.

— Azért mindent megteszek, csak a hitemet nem hagyom el érte.

— Azt nem is kérem.

— Mit tegyek hát?

— Hallgasson meg komolyan.

— Csupa fül vagyok.

— Tudja, hogy Ruben elveszi a gazdag Adler Czeczilt.

— Irigylem is érte.

— Nos, az öreg Adler fél tőle, hogy a vőlegény faképnél hagyja őt is, a menyasszonyt is.

— Dehogy hagyja faképnél!

— Hiba van a dologban . . .

— Hiba . . . Oh, értem . . . , a leánynál?

— Az ám!

— És Ruben tudja?

— Még nem . . . De meg kell neki mondani.

— Természetes. A vallás parancsolja.

— Nos, hát ha elmondja neki, még pedig oly ügyesen, hogy Ruben még sem lép vissza a názasságtól, száz aranyat kap.

— Nehéz dolog.

— Megteszi?

— Megpróbálom.

— Akkor hát találkozunk holnap Adlernél.

(Folytatása következik.)

Előfizetési felhívás.

Tisztelt előfizetőinket, kiknek előfizetésük **december végén** lejárt, teljes tisztelettel kérjük, méltóztassanak előfizetéseiket megújítani, hogy a lap szétküldésében fennakadás ne történjék.

Előfizetési feltételek:

egész évre 8 frt — kr.
fél évre 4 frt — kr.
negyed évre 2 frt — kr.

Papok, tanítók és községi hivatalnokoknak:

egész évre 7 frt — kr.
fél évre 3 frt 50 kr.
negyed évre 1 frt 75 kr.

Az „Egyenlőség“

szerkesztősége és kiadóhivatala

Budapest, Váci-körút 23. sz.

Naptár.

Vasárnap (1889. január hó 12.) 5650. tévész hó (29 napos) 20-ika. Hétfő 21-ike. Kedd 22-ike. Szerda 23-ika. Csütörtök 24-ike. Péntek 25-ike. Szombat (bejelentik a chódest-m'vórchin hachódes) 26-ika. Hetiszidra: Vóeró.

Hazai hírek.

— **Rabbibeiktatás.** Nagykikindán e hó 6-án ment yégbe dr. Rosenstein Mór eddigi tapolczai rabbinak beiktatási ünnepélye. Eltekintve attól, hogy vallás szempontjából is már rendkívül örvendetes tény, hogy a község, melynek 20 év óta nem volt rabbija, most ismét akadt szellemi vezérre, a magyarság ügye tekintetében is örülnünk kell azon, hogy a nemzetiségi vidéken most oly lelkész honos ismét, ki a magyar hitszónoklatot beviszi a templomba és ki magyar szellemben fog működni. Érzi ezt a nagykikindai magyar értelmiség, mely majdnem teljes számban jelent meg a templomban. Az új rabbit már Szegeden üdvözölték Freischberger Lipót és Messinger József előljárók, kik elébe utaztak; Nagykikindán az egész község várta Rosenstein drt, kihez dr. Spitzer Mór orvos a hitközség derék elnöke, hatásos beszédet intézett. A jeles rabbi kedves megjelenésü fiatal nejét is élénk óvációkban részesítették. Scheinberger Miksáné, a nőegylet buzgó elnökasszonya fogadta a rabbinét, kinek két fehér ruhás kisleány gyönyörű virágcsokrot nyújtott át. — Miután Rosenstein dr. meghatottan válaszolt, az impozáns menet, melyhez a város számos nem zsidó polgára is készséggel szolgáltatott hintókat, a templom felé indult. Itt a városi hatóságok, a törvényszék, járásbiróság, ügyészség tisztviselői, a keresztény lelkészek, a gimnázium tanárai és tanulói és óriási közönség várako-

zott. A „matóvu“ eléneklése után a mincha imát mondták el, s ezután felszólalt dr. Klein Mór nagybocskereki főrabbi, kit a község felkért a veiktatás eszközlésére. Rémek beszédben fejtegette a zsidó lelkész teendőit, hivatását, melynek töviseit csak a lángbuzgalom, a lelkesedés lángja tudja ártalmatlanná tenni. Klein dr. szavaira Rosenstein Mór dr. megtartotta székfoglaló beszédét kijelentve, hogy vele szemben is oly jóakarattal visseltessének, mint a milyennel ő helyét elfoglalja. Kifejtette, hogy a vallásosság és hazafiság meg műveltség, az isteni és a világi tudományok nagyon jól összeférnek, sőt egymást kiegészítik. A székfoglaló beszédet nagy tetszéssel fogadták.

— **Haraszi Jellinek Henrik.** Mindenkori legnagyobb örömmel veszünk tudomást róla, ha méltó hitsorsosunkat éri valami kitüntetés, és különös elégtétellel és örömmel regisztráljuk az olyan valóban jól megérdemelt elismerését a munkának, melynek legutóbb Jellinek Henrik, a budapesti közuti vaspályatársaság jeles igazgatója részesült. Őfelsége a magyar nemességet és a »haraszi« előnevet adományozta Jellinek Henriknek. Természeténél fogva is kiváló nemességgel dicsekedhetik a Jellinek család. A kitüntetett édes atyja egyike volt a főváros leg-tiszteltebb polgárainak, s fivére volt dr. Jellinek Adolf bécsi világhírű hitszónoknak, a zsidó tudomány herosának, kinek György fia jelenleg baseli egyet. tanár. Jellinek Henrik fivére, dr. Jellinek Arthur a magyar parlament egyik disze és a jogi irodalom terén szaktekintély. Az új magyar nemes még csak 36 éves, de már 20 éve szolgálja a vaspályatársaságot, melynek nemcsak első, de legbuzgóbb hivatalnok. Atyjának 1885-ben történt halála óta viseli a vezérigazgatói tiszteletet, és a társaság neki köszönheti rendkívüli virágzását, a főváros neki köszönheti közlekedési eszközeinek bámulatosan gyors szaporodását. A lóvaspályán behozta a szakaszjegy-intézményt, melynek óriási sikere bizonyára nagyban siettetette azt, hogy Baross miniszter a zonarendszert létesítette, mert újabb bizonyosságát látta annak, hogy az olcsó közlekedés mennyire növeli az utazási hajlamot. A vicinális vasutak egész raja létesült Jellinek Henrik igazgatása alatt. Végül megemlítjük azt is, hogy a kitüntetett nemcsak kitűnő szakférfi, hanem kiváló emberbarát is, ki évenként nagy összegeket juttat jótékony célokra.

— **Buziási Eisenstädter Ignáczot,** a temesvári hitközség kiváló buzgalmu, derék elnökét, Temesvár egyik legelőkelőbb és legtiszteltebb polgárát az a kitüntetés érte, hogy a király kinevezte kereskedelmi tanácsossá. A kitüntetést az egész városban örömmel fogadták, mert mindenki tudja, hogy Eisenstädter Ignácz azt meg is érdemli. A hírlapok kimerítő módon méltatják az eseményt. A Temesvári Zeitung kijelenti, hogy „Eisenstädter ur az elégtétel érzetével fogadhatja, hogy a közügyek körüli önzetlen, fáradatlan buzgósága, hazafias törekvése, melylyel az üdvös társadalmi mozgalmakat pártolta, de különösen a kereskedelem és ipar körüli érdemei nem maradnak elismerés nélkül, hanem ismételtelen ki lettek tüntetve legmagasabb

helyen is. „Diligentia et concordia“ ez az Eisenstädter család nemesi czimerének jellegje, és a kitüntetett híven marad e mondáshoz. — Bizonyára a közszeretnek örvendő, derék főispánnak is része van benne, hogy a legmagasabb körök figyelme fel lett hívva Eisenstädter Ignácz jeles működésére.“

— **A miskolci izr. hitközség** képviselő testületének nagygyűlése egy magyar, modern műveltségű hitszónoki állás betöltésére 2000 frtot szavazott meg. Ez összeg előirányzása, melynek elfogadását több befolyásos tag ajánlotta, igazi és mély hazafias szellemről tesz tanúságot. Az előjáróság különben már évek óta magyar nyelven intézi a község ügyeit. A derék község az 1890. évre 10.916 frtot irányzott elő iskolai célokra.

— **A bács-topolyai izr. hitközség** most megjelent évi jelentéséből a következő adatokat merítjük. A község tagjai által fizetett adóteher 1886-év óta 1200 frttal csökkent; a pénzügyi viszonyok igen kedvezően alakulnak. A község teljes mértékben megfelel művelődési és felekezeti küldetésének, a mennyiben sokat áldoz iskolákra, imaházakra, és emberbaráti célokra. A bevételek teljesen megegyezők az 5000 frtnyi kiadásokkal. A tegnap végbe ment választáson, melyen a község tagjai élénk részt vettek, a hitközség elnökévé Stern Mórt választották meg, ki tíz év óta tölté be nagy elismerés mellett az alelnöki hivatalt.

— **Bischitz Dávidné mondása.** A Magyar Salon e havi számában kiváló magyar hölgyek arcképeit és autogrammjait közli. A nagyérdékű füzet Bischitz Dávidné arcképét is bemutatja a következő mondás kíséretében: Mi sokat gáncsolt »egyleti nők« nélkülözhetetlen tényezői vagyunk a társadalmak, legalkalmasabb közegei arra, hogy a vagyoni ellentétek veszélyes élet tompítsuk, a sors üldözöttjeit az emberiséggel kibékítsük.« — A szép mondás méltó Bischitz Dávidné fenkölt szelleméhez.

— **Vágszereden** az ottani izr. nőegylet a napokban tartotta meg első zárszámadását és közgyűlését. Mint a jelentésekből kitűnik, az egyletnek 800 frtnyi bevétele volt, miből 500 frt jutott jótékony célokra. Az egylet körül különösen Pscherhofer M. M. rabbi, Klug Regina pénztárosnő és Werther Mina jegyzőnő, valamint az egész hölgyválasztmány szereztek nagy érdemeket.

— **Ritka kitüntetés** érte Kayserling M. budapesti hitszónokot. A jeles tudós, mint annak idején említettük, kiadta a spanyol zsidók közmondásainak és szólásmódjainak könyvét, mely mű jogos feltűnést keltett mindenütt. A spanyol igazságügyi miniszternek is kezébe akadt a könyv, mely annyira kivívta tetszését, hogy indítatva érezte magát arra, hogy köszönő levelet írjon Kayserlingnek, kijelentve, mennyire jól esik neki, mikor látja, hogy messze külföldön is ily kitűnő módon művelik a spanyol irodalmat.

— **Esküvő.** Fischer Zoltán tart. hadnagy és batonyai földbirtokos oltárhoz vezette Ofner Laura kisasszonyt, Ofner Lipót földbirtokos és moholi község.

biró leányát. Az esküvőre megjelent Bácsmegeye számos előkelő egyénisége és a felekezetkülönbség nélkül megjelent nagyszámu közönség szívélyesen üdvözölte a mátkapárt.

— **Ellenberger Róza** asszony, a fővárosi közélet egyik ismert alakja, kiknek jótékony működése kiérdemelte az általános elismerést, élete 63. évében meghalt. Özvegye volt **Ellenberger Henriknek**, ki tudvalevőleg nagy barátja volt a zsidó irodalomnak, melynek terén maga is működött. Az izr. nőegyletnek egyik legbuzgóbb tagja volt. Öt év előtt szivbaj lepte meg, melytől hiába keresett menekülést Meranban, kol hosszabb ideig tartózkodott. Halála gyászba ejti a főváros több tekintélyes családját. — E helyütt megemlítjük azt is, hogy a boldogultnak halála is jótéteményekre szolgáltatott alkalmat. Több rokona ugyanis nem követte a koszorúküldés kárhuzatos szokását, mely épenséggel nem felel meg a zsidóság s ellemének, hanem e helyett 120 frtot adományozott a leányárvaháznak.

— **A pesti orth. izr. hitközség** a napokban választotta meg előjáróságát. A választás eredménye a következő: Elnök: **Perlmutter Izrael**; alelnökök: **Salzer Simon** és **dr. Schächter Jakab** orvos; iskolaügyosztályi elnök: **dr. Totis Vilmos** ügyvéd; vallásügyosztályi elnök: **Pollak Hermann**; pénztáros: **Strausz A. J.**, ellenőr: **Ernst Károly**.

— **Helyreigazítás.** Vesszük a következő sorokat: Tekintetes Szerkesztőség! Becses lapja mult számában megjelent „felruházott képezdészek“ cz. közlését engedje kérem pár szóval helyreigazítanom. Nem 500, hanem 640 frt 25 krt költöttem a tanulók felruházására, ez összeget pedig — és ez a földolog — úgy gyűjtöttem itt helyben néhány hitsorsosunknál, akiknek jótékonyasága tudvalevőleg, kifogyhatatlan. Maradtam stb. **Bánóczy József**.

— **Halálozások.** Pátyon meghalt **Eisler Mihályné**; élete 64. évében érte utol a halál. A boldogult igen vallásos asszony volt, és bár nem volt gazdag, mégis sok jót tett a szegényekkel. Fiát gondos nevelésben részesítette; az volt álma, hogy rabbiként láthassa, de fáradozásának gyümölcseit már nem élvezhette, mert fia, **dr. Eisler Mátyás** most még csak növendéke, bár kitűnő növendéke a szemináriumnak. A temetés, melyen az elhunyt nevezett fia megrázó gyászbeszédet mondott, a közönség nagy részvéte mellett ment végbe. — **Székesfehérvárról** írják nekünk, hogy ott nagy részvétet keltett **Márkus Sándor** halála. Az alig 26 éves fiatal ember közkedveltségnek örvendett és számos jó barátja és ismerőse siratja. Özvegy anyja csak nemrég vesztette el férjét és most már újabb sorscsapása sújtotta. **Steinherz dr.** főrabbi megható gyászbeszédet mondott az elhunyt koporsójánál.

— **Schneckenorff Bernátot**, a nagyváradai congr. izr. hitközség rabbihelyettesét súlyos gyász érte; neje, kivel már évek hosszú során át élt boldog házasságban, hosszas szenvedés után elhunyt. Hét gyermek siratja

benne a legjobb anyát. Temetése e hó 10-én ment végbe a közönség nagy részvéte mellett.

— **Füredi Eszter**, Füredi Ignác képezdei tanár leánya, a magy. kir. opera tagja e hó 10-én nagy sikert aratott. — A Troubadour volt kitűzve előadásra, de Fleiszig k. a. hirtelen rosszullete miatt majd hogy meg kellett változtatni a darabot, ha **Füredi Eszter** minden előzetes próba nélkül el nem vállalja Azucena szerepét. A kiváló tehetségű énekesnő fényesen oldotta meg a nehéz feladatot újabb tanujelét adva annak, hogy az opera valóban elsőrangú erőt nyert benne. A gyönyörű külsővel, királynői természettel párosult zenei képzettség és szívhezszóló hang sohasem téveszthetik hatásukat. A közönség ismételten valóságos tapsviharakkal tüntette ki **Füredi Esztert**, kit többször szólított a lámpák elé. — Az összes napilapok legnagyobb elismeréssel nyilatkoztak a kisasszony szerepléséről.

— **Krausz Adela** kisasszonyt, a bécsi konzervatórium kiváló tehetségű növendékét a prágai német színházhoz szerződtették énekesnőnek. Érdekes, hogy a kisasszony kitűnő hangját néhány év előtt a veszprémi elemi iskola akkori osztálytanítója, **Szép Lipót**, fedezte fel. Ő és boldogult **Hochmuth** főrabbi biztatták a családot, hogy képeztesse ki a leányt, ki most fényes szerződtetést kapott.

Külföldi hírek.

— **Frigyes császár özvegye** az osztrák magyar **Lloyd triesti** elnökének, **Morpurgo bárónak** aranykeretű arcképét küldte meg, melyre a következő sorokat írta. **Morpurgo bárónak** emlékül az „Imperatrix“ **Lloyd-gözösön** tett nászutra **Sofia leányom** egybekelése alkalmából a görög trónörökösrel. **Frigyes császárné**.

— **Rieger és a zsidók.** **Dr. Rieger**, kiváló cseh politikus, mint Bécsből írják, a Bohemia tudósítójával beszélgetve, kifejezte a feletti csodálkozását, hogy Cseh és Morvaország zsidó lakóssai leginkább a német táborban vannak, holott hiszen az antiszemizmus németnemzeti termék. A zsidók legerősebb támaszát képezik a németeknek, de azért nem aratnak valami nagy köszönetet érte. Annyi bizonyos, hogy sok igazság van abban, a mit **Rieger** mondott, és magunk is szívesebben látjuk, ha a cseh zsidó olyan jó cseh, mint a milyen jó magyar a magyar zsidó. **Zucker dr.** zsidó létére kiváló előharczosa a cseh ügynek, inkább őt kövessék hitsorsosaink, mint a németeket, kiknek hálájára úgy sem számíthatnak.

— **A vallásos lordmayer.** Londonból írják, hogy a napokban nyitották meg a zsidó soup kitchent vagyis levesintézetet. **Cohen Alfred** elnök felkérésére **sir Isaacs Henry** lordmayer késznek nyilatkozott arra, hogy a jótékony intézetet megnyissa. E czélból hivatalos uton **sheriffje, Knill Aldermann** kíséretében, **diszöltözetében** a fashion streeti ház elé hajtatott, hol már nagy néptömeg leste érkezését. Mielőtt teljesítette

volna a leves és husosztás szokásos szertartását, felvette kalapját és fenhangon érthetően elmondta a héber áldást. **המוציא לחם מין החרים**. Az erre következő felszólalások folyamán dr. Adler Hermann chief-rabbi kifejtette, hogy hasonló jótékony intézmények a zsidóság körében már a talmudi korban is fennállottak, még pedig **תמחוי** (tamchuj) név alatt. Loeb Izidor, a párisi Alliance titkára szép beszédben fejtette ki, hogy mily mély hatást gyakorolt rá, hogy a lordmayor nem mellőzte a **המוציא** imát. Knill sheriff, ki nem hitsorsosunk, igen elismerőleg nyilatkozott a zsidóságról. A lordmayort távoztakor zajosan megéljenezték.

— **Uj bárók.** Koburg Ernő uralkodó herceg bárói rangra emelte két hitsorsosunkat, Mayer Jakabot és Adolfot.

— **Zadoc Kahn**nak Franciaország főrabbiává történt megválasztatása alkalmával, Netter Moise st etiennei rabbi azt az indítványt tette közzé az Univers. Israeliteben, hogy az eseményt nagyobb mérvű ünnepélyességgel környezzék. E célból azt javasolja, hogy az ország összes konzisztoriumainak és községeinek előljárói, valamint a főrabbi és rabbi a beiktatáskor gyülekezzenek egybe Párisban és itt alkossanak egy sanhedrin-fajta gyülekezetet, mely aztán beszélje meg az összes, a zsidóságot illető ügyeket.

— **Heller Seligmann** hírneves író élete 59. évében meghalt Bécsben. Heller Raudnitzban született, Prágában végezte bölcsészeti tanulmányait. A Hasmaneusok című drámája, valamint Ahasver című eposa nagy sikert arattak. A Bohemiának szini kritikusa volt. Élete utolsó éveiben a közoktatás terén működött. Több tanintézetnek volt tanára.

— **Jótékonyág.** A nevyorki zsidó jótékonyági egyesületek központi házat szándékoznak építtetni. Ennek javára óriási mérvű bazárt rendeztek, mely több mint 125,000 dollárt jövedelmezett. A bazárt a város majorja nyitotta meg.

— **Ispahan** perzsa városban nemrég nagy zsidó ellenes zavargások voltak. Mint a Haczephira írja a mohamedánok azzal vádolták a zsidókat, hogy megszenstelenítették egy mosét. Ez alatt az ürügy alatt megtámadták a zsidókat és kegyetlenül gyilkolták s kirabolták őket, miben a hatósági közegek is segítségükre voltak. Igen sok zsidó megsérült. Az üldözöttek bezárkoztak házaikba, hol éhhalál fenyegeti őket. Egy zsidót, ki kenyérvétel végett az utcára ment, meggyilkoltak, és a holttestet öt napon át az utcán hagyták, míg végre a zsidóknak sikerült azt elvinni és eitemetni.

— **Rubinstein Antal** legutóbb lezajlott ötven éves jubileuma alkalmával nagyszerű óvációknak volt tárgya. Több orosz antiszemita lap nem restelte ez alkalomból Rubinsteinről azt írni, hogy antiszemita, de megfelelt neki, mint Moszkvából írják, az »Od. Listok«, mely következőket írja: »Valóban elképzelhetlen, hogy az antiszemita bujtogató sajtó mily jogon ünnepli Rubinsteint

elvtársaként. A gondviselés rendkívüli adományokkal ajándékozta meg a jubilánst, ki egy elnyomott, sokat szenvedett nép ivadéka. De hány kiváló lángelmét köszönhetünk e népnek. Ugy látszik, mintha a természet boszút állana azokon az embereken, kik különbséget tesznek népek és fajok közt és a zsidóktól megtagadnak minden tehetséget és művészetet. Egész Oroszország hódol Rubinsteinnek, és az antiszemita lapok feléje ujjongnak a halhatatlanság dicsőségének koszorúját fűzve számára, a Nowoje Wremja »a mi Rubinsteinnünknek, földinknek« nevezi, de mindannyian elfelejtik, hogy ez a hazánkfia az évezredekkel ezelőtt Jeruzsaleméből kiüldözött nemesektől származik, s hogy Berdicsev az ő szülő városa.« Rubinstein tudvalevőleg csakugyan zsidó születésű volt, de csakhamar kitért.

— **Zsidó telepek Oroszországban.** Ismételten említettük, hogy az orosz kormánytól kiküldött vizsgáló biztosok nagyon elismerőleg nyilatkoztak a déloroszországi zsidó telepekről. A hivatalos jelentés most nyomtatásban is megjelent. Slucsevsky írta, ki úgy látszik nagyon rokonszenvez a zsidókkal.

— **Hatvan évig egy üzletben.** A napokban volt hatvan éve annak, hogy Salomons Nathan tanoncként lépett be Cohen Salomon londoni hírneves czeruzagyáros gyárába. Most már 74 éves aggastyán de még egészen jól bírja magát, és főnöke, ki fia Salomons első főnökének, tökéletesen meg van vele elégedve.

Szerkesztői-üzenetek.

Dr. Rn. urnak Bpest. Fraknoi Vilmos, a legfiatalabb magyar püspök (neve gyermekkorában Frankl volt) igenis mint zsidó született és zsidó volt egész 13 éves koráig. A prágai születésű Lézer Austerlitz különben még sokkal többre vitte a katolikus hierarchiában. Biborsersek és IX. Pius pápa kedvence lett. A nagy világ Howard bibornok név alatt ismerte.

* * Sokkal jobban szeretjük és becsüljük Önt, semhogy felszólításának eleget tehetnénk. Rosz percnek a sugallata az, melyet a jövőben nagyon is megtalálna bánni. V'daj lachkimi birmizé.

H. M. V. Szabadkőmivesnek lenni megtiszteltetés bárkire nézve, és ha rabbit érte e kitüntetés, büszke lehet rá egész községe.

Rachim. Hamis mindjárt a kiindulási pont, »Jódé chén« alatt nem a »kedvesség tudók«-at értik az illető kommentátorok, (ha mindjárt a szavak fordítása ez volna) hanem értik alatta a **kabbalisztikus tudományokban jártasokat**. Chén (ש"ח) ugyanis a »chochmóh nisztóroh« (titkos bölcsesség) szóknak kezdőbetűi. Jódé chén tehát egyszerűen kabbalistákat jelent. Ezek után természetesen elesik minden okoskodása. Szolgáljon különben vigasztalására, hogy a dolgozat nyelvezete és formája sem jobbak vízbe esett okoskodásánál.

Bácsvidéki. A tulliczitálás ezen módját nem az Önök két rós-hakoholja találta fel. Volt egyszer két

kesztyüs egy kis városkában, kiknek legfőbb gondját az képezte, hogy tehetik tönkre kedves egymást. Együtt jártak vásárookra, egymás mellé állították sátraikat, hogy annál biztosabban terelhessék el egymástól a vevőket. Egy ilyen vásár alkalmával epochalis eszméje támadt az egyik kesztyüsnek. Versenytársát egyszerre leszedi a lábáról, ha mindjárt saját nagy kára árán is, és a kesztyüket fele áron kezdte eladogálni. De mit kellett tapasztalnia? A vevők mind társához mentek, mert ez a rendes ár egy negyedéért engedte át kéztakaróit. A nagy prédálás közepette egész váratlanul betoppan a versenytárs. Mondd, kérlek, szólt elnyomott dühvel, hogy szórhatod így világgá pénzedet? Igaz, én féláron adom a kesztyüket, de én ezt csak ezért tehetem, mert — már bevallom neked — a kesztyübört loptam. Én is vallomást teszek, jó barátom, szólt most a másik; én meg a kész kesztyüket loptam. Az egyik ép oly kevésbé lopott, mint a másik, a hamis önvád által azonban mindegyik »becsületét« akarta helyreállítani a másik szemében, hogy egymást annál biztosabban vezethesse félre.

Kaposvár. A Freystädtler család kikeresztelkedéséről szóló, klerikális lapok utján szárnyra kelt hír, merő koholmány, melyet a család megczáfolni sem tartott érdemesnek. Az állítás nemzője ebben az esetben az óhaj volt. A kenetes zsidóirtók dehogy vennék rossz néven, ha a zsidó földbirtokos millióit a holt kézre bizná, felvételnek még a szentek sorába is.

Pályázat.

A **kaposvári** izr. hitközségnél **egyezer (1000) frt évi fizetés-, szabad lakás- és szokásos mellékjövedelmekkel rendszeresített főkántori** állás azonnal betöltendő. Az alkalmazandó főkántortól kivántatik: szakszerű és zenészeti képzettség, hogy orgona és karének kísérete mellett végezhesse az isteni tiszteleteket, és hogy a hitk. népiskolánál vezethesse az énekantitást.

Pályázók felhivatnak, miszerint szakképzett-ségöket, eddigi működésüket, családi viszonyukat és életkorukat feltüntető bizonyítékkal felszerelt kérvényeiket **f. évi február 28. napjáig** alulírott hitk. elnökséghez beküldeni sziveskedjenek.

Próba-előimádkozásokra csak a meghivatottak bocsáttatnak és az uti költségek csakis az akezeptáltak fognak megtéríteni.

Kaposvár, 1890. január 7.

Kunfy
elnök.

Pályázat.

Az **aradi** izr. hitközségben **f. é. április 1-én** betöltendő, **600 frt** évi fizetéssel és a szokásos mellékjövedelmekkel egybekötött **másod-kántori** állásra ezentul pályázat hirdetik.

Pályázóktól megkivántatik, hogy zenészeti képzettséggel és csengő hanggal bírjanak, a magyar és német nyelvnek teljes birtokában, שוחט ובורק בעל קורא és amennyiben lehetséges, מורה is legyenek és felhivatnak, miszerint a szükséges képesítési bizonyítványokkal, az eddigi alkalmaztatásukról szóló hiteles kimutatásokkal, valamint kifogástalan vallásos és erkölcsös életmódra szóló bizonyítványokkal ellátott folyamodványukat, melyeken kor, állás (nőtlen vagy házas, utóbbi esetben a gyermekek száma is) említendő, legkésőbb f. é. február 25-ig alulírott hitközség elöljáróságához bérmentve küldjék be. Próbaelőadásra csakis a meghívottak fognak bocsáttatni, az utiköltségek azonban csak a megválasztottnak fognak megtéríteni.

Előnyvel bírnak és utólagosan meghatározandó nagyobb fizetésre is számíthatnak azon pályázók, kik okmányilag bebizonyítandó képességgel bírnak a főrabbit rituális teendőinek teljesítésében segíteni és előforduló esetekben őt ezen teendőikben helyettesíteni.

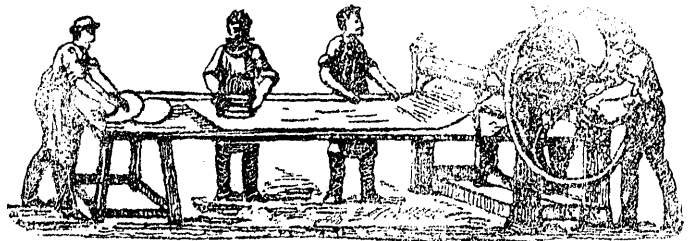
Arad, 1890. évi január hó 6-án

Az aradi izr. hitközség elöljárósága:

Bing Vilmos
elnök.

Maczós- és gyurógépek

a legolcsóbban és legjobb minőségben kaphatók

FEIWEL LIPÓT

vasbutor és iskolapadok gyárában,
Budapest, Andrásy-ut 60. szám alatt.